

DOI <https://doi.org/10.15407/slavicworld2022.21.180>

РУДА ТЕТЯНА

докторка філологічних наук, провідна наукова співробітниця відділу екранно-сценічних мистецтв і культурології Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (Київ, Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9055-9056>

RUDA TETIANA

a Doctor of Philology, a chief research fellow at the Screen, Stage Arts and Culturology Department of M. Rylskiy Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9055-9056>

Бібліографічний опис:

Руда, Т. (2022) [Рецензія] Фольклорні пограниччя європейських країн у контексті сучасних трансформацій та глобалізаційних викликів : колективна монографія. До XVII міжнародного з'їзду славистів (Париж, 2023) / ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ, 2021. 384 с. *Слов'янський світ*, 21, 180–184.

Ruda, T. (2022) [Review] *Folklore Borderlands of European Countries in the Context of Modern Transformations and Globalization Challenges: A Collective Monograph. On the Occasion of the 17th International Congress of Slavists (Paris, 2023)*. M. Rylskiy Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv, 2021, 384 pp. *Slavic World*, 21, 180–184.

Актуальність теми колективної монографії зумовлена зростанням уваги сучасної європейської фольклористики до культурних надбань України, її народного і професійного мистецтва та міжнаціональних взаємин у сфері художньої творчості.

Глобалізаційні та соціокультурні процеси у світовому суспільстві XXI ст. вимагають вивчення закономірностей міжетнічної взаємодії, зокрема, на пограничних територіях, виявлення подібних і відмінних явищ у культурах народів, що там проживають.

Авторки колективної праці звертаються до питань, пов'язаних з орієнтирами сучасних європейських культур, до яких належить і наша вітчизняна, перспективами взаємин у складних політичних умовах сьогодення. Безперечно, важливим є висвітлення розвитку культури українських діаспор на теренах Східної Європи, де специфіка культурного пограниччя виявляється особливо багатоманітною та яскравою (розділи Лесі Мушкетик, Лесі Вахніної). У центрі уваги дослідниць – український фольклор у різних європейських регіонах, переважно слов'янського ареалу.

У монографії також розглядається функціонування іонаціональних спільнот в Україні (болгар, євреїв тощо), своєрідність розвитку їхніх культур в українському суспільному й духовному середовищах.

Збереженню фольклорної традиції серед болгар Півдня України присвячено підрозділ *Ірини Потапенко*. Авторка доводить, що фольклор, хоча й перестав бути домінуючим видом мистецької творчості, продовжує посідати важливе місце в комплексі автентичної національної культури (поряд з мовою, звичаями, обрядами, особливостями побуту). У збереженні та реконструкції його традиції значну роль відіграють автентичні групи, фольклорні колективи, діяльність яких активізувалася з кінця XX ст. (фестивалі, конкурси, відтворення народних свят тощо). Ці заходи свідчать про усвідомлення представниками національних меншин значення народних традицій як фактора збереження етнічної ідентичності.

Розглядаючи особливості міжкультурної взаємодії на українсько-єврейському пограниччі, *Тетяна Шевчук* залучає до аналізу цінні архівні матеріали, зокрема, народнопое-

тичні зразки, зафіксовані в 1925–1928 роках співробітниками Волинського науково-дослідчого музею, інші польові записи.

Лєся Вахніна у розвідці «Фольклор українсько-польського пограниччя» порушує питання про створення методології дослідження міжетнічних взаємин на порубіжних теренах. Ареал пограниччя, підкреслює авторка, став об'єктом спільних проектів різних країн Європи, до того ж праці з цієї проблематики часто ґрунтуються на міждисциплінарному підході. Це диктується необхідністю захисту національних культур, посилення взаємної толерантності та уникнення конфліктів.

Трансформаціям традиційної календарної обрядовості етноконтактних регіонів присвячено підрозділ *Олени Чебанюк*, яка розглядає цю проблему на фольклорному обрядовому матеріалі чернігівсько-гомельського пограниччя. Авторка наголошує, що ментальна специфіка «людини пограниччя» формується під впливом різноманітних чинників (історичних, географічних, політичних, соціальних), серед яких фольклор і обрядовість мають незаперечне значення для визначення етнічної самоідентифікації.

Глибинний зв'язок деяких новочасних ритуалів із прадавніми магічними обрядами розкриває *Оксана Микитенко* в статті «Практика love-locks у сучасній культурі: перехрестя традиційної символіки і магії повсякдення (на слов'янському матеріалі)». Ідеться про поширену сьогодні в Україні та інших країнах Європи традицію прикріплення молодою парою навісного замка до металевої огорожі або перил мосту на знак незламності любовного почуття. Авторка порушує питання інтерпретації міфологічних культурних моделей у глобалізованому світі, розглядаючи згаданий вище ритуал у контексті різних європейських (насамперед слов'янських) обрядових традицій.

Аналізу специфіки функціонування української діаспори в Угорщині присвячено розділ *Лєсі Мушкетик* «Сучасна фоль-

клорна культура українців Угорщини». У ньому наголошено на значенні нинішньої активної культурно-просвітницької діяльності, у якій вагоме місце посідають освітянський, фольклорний та мистецький складники. Авторка розглядає низку праць угорських учених, у яких ідеться про минулий і сучасний стан української нацменшини Угорщини.

Мирослава Карацуба в підрозділі «Хорватсько-українське фольклористичне пограниччя на початку ХХІ століття. Українська діаспора в Хорватії» подає детальну інформацію про культурні осередки української діаспори в Хорватії («Товариство української культури», «ХОРУС – Хорватсько-українське співробітництво», Хорватсько-українське товариство дружби, низка україномовних видань у республіці). Вона відзначила також активну діяльність української діаспори в Хорватії, скеровану на презентування і збереження давніх і сучасних українських народних традицій та культурних надбань. Авторка демонструє, як за дієвої підтримки української діаспори в Хорватії відбуваються численні заходи на українську тематику, зокрема: «Українські вечори», «Дні української вулиці», а також численні презентації нових книжкових видань українцями Хорватії.

Логічно доповнюють один одного розділи *Валентини Головатюк* та *Лесі Халюк*, у яких розглядаються міжетнічні зв'язки поляків та українців, шляхи вирішення проблем збереження національної ідентичності, мов і культур в умовах проживання в інонаціональному середовищі.

В. Головатюк на великому фактичному матеріалі аналізує роль громадських організацій у збереженні народної культури та самобутніх традицій українців у Польщі. Авторка розповідає історію переселення наших співвітчизників на польські території та їх депортацію – історію, сповнену драматизму. Основна увага в розділі зосереджена на ролі суспільно-культурних осередків, що згуртовують відносно невелику за чисельністю українську діаспору в ПНР (товариства,

гуртки, ансамблі тощо). Ідеться також про україномовні видання, культурно-освітні та мистецькі заходи, спрямовані на захист мови, фольклору, народних звичаїв і професійної художньої творчості польських українців. Процеси, описані в розділі, охоплюють значний історичний період від середини ХХ ст. до сьогодення.

Розділ Л. Халюк «Польська меншина в сучасній Україні: збереження фольклорної культури та ідентичності» висвітлює роботу культурно-освітніх, мистецьких, наукових організацій поляків в Україні, створених для захисту пам'яток, відродження та збереження їхніх національних традицій, для розвитку міжетнічного спілкування. Спілка поляків України, товариства польських учителів, інженерів, учених, Федерація польських організацій в Україні, інші національно-культурні об'єднання, колективи художньої самодіяльності, оркестри, ансамблі та фестивалі забезпечують духовні інтереси польської національної меншини – однієї з найчисельніших у нашій державі.

Як бачимо, тематика розділів надзвичайно різноманітна, цікава, своєчасна. Ще раз слід підкреслити, що в науковий обіг усі авторки ввели архівний або маловідомий широкому загалу фактичний матеріал, що істотно збільшує цінність рецензованого видання. Дослідження буде корисним при викладанні спецкурсів з фольклористики та славістики у вищих навчальних закладах.

Надійшла / Received 14.07.2022

Рекомендовано до друку / Recommended for publishing 13.12.2022